

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARYKOVA 23a Telefon 67-89 Uredništvo in uprava za Slovanijo in slovenski del LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

Dok se ne provede obaveza o zaštiti manjina za sve države podjednake i dok se te obaveze ne budu izvršivale, u Evropi će manjine i nadalje biti najneuralgičnija tačka.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

ITALIJA IN RAZMERE NA ČESKEM

Volitve na Češkem, ki se vrše te tedno so zelo razburile skoro vso Evropo. Brž dvoma je, da ne gre tu za navadne volitve, kakor se vrše redno v tej ali oni evropski državi, pa vsled tega ni nikakih mednarodnih napetosti, ampak da so razmere v tem slučaju čisto drugačne in da imajo volitve poseben pomen. To na je, kakor je vsem jasno, nastalo vsled velike nemške manjnine na Češkem. Politika, ki so jo krstili s »politiko izvršenih dejstev«, in je v glavnem nemškega izvora, je krovila inoroda tudi v tem slučaju z izvršitvijo kakega dejstva, ki si ga danes lahko samo zamišljamo. Jasno je to tembolj, ker so se pričeli po evropskih časopisih širiti razni preklici mobilizacij in vojaške pripravljenosti posameznih držav. Navajani smu že, da se taki preklici, oz. demantiji, uporabljajo takrat, kadar se kaj res zgodí, ali pa kadar se ponesreči nekaj, kar se je namravalo izvršiti.

Glavno vlogo v zadnjih dogodkih je poleg Češke in Nemčije igrala Anglija. Za njo so bile še druge države, ki so se zanimale več ali manj zelo posredno za potek dogodkov na Češkem in med njimi tudi Italija. Nas njeno stališče v tem oziru vsakakor zanima. Italija je v teh dogodkih, kljub rezerviranosti, ki so jo kazali italijanski odgovorni krogi, preko listov izasnila svoje stališče s tem, da je njeno stališče do čehoslovških dogodkov skladno s stališčem, ki ga je zavzela v tem vprašanju Anglija. Jasno je, da so v Rimu z največjo pažnjo sledili vsem fazam angleške diplomatske akcije, ki jo smatrajo za najboljši primerno in ki se po njih prepričanju vodi prijateljsko in nepristransko tako v Pragi in Berlinu, kakor tudi v Varšavi in Budimpešti. Vendar pa je v tem nastalo majhno nerazpoloženje do Francije oz. francoskih listov, ki so smatrali angleško akcijo kot nekaj preventivni diplomatski pritisk, ki je moral biti podvzet radi Nemčije. S tem je hotela Italija na vsak način nastopiti proti vedno bolj naraščajočemu prepričanju, da je Nemčija pripravljala kake agresivnosti proti svoji sosedki, kar pa sedaj seveda odločno Nemci zanikajo, Italijani pa smatrajo za mnenje kot neprimereno, ker bi se z njim v javnem mnenju samo zbujalo nerazpoloženje med državami.

Tako je stala Italija v teh dogodkih deloma na strani Anglije, deloma na strani Nemčije, to je kar se tiče akcije za popljšanje razmer v Evropi in njeno pomiritev na strani Anglije, na drugi strani pa ni hotela dopustiti, da bi se kakorkoli skušalo za te dogodke zvrniti odgovornost na njeno prijateljico Nemčijo. Teza prijateljstva Italija tudi v teh dogodkih, v katerih se je sicer držala zelo rezervirana, ni hotela zatajiti. Jasno in odločno je namreč izjavila, da bo storila za pomirjenje Evrope vse, a da bo v slučaju kakršnihkoli začetljajev stala trdno ob rami Nemčije.

Naši književnici za naše akademčare

Na poslednji apel za pomoč našim akademčarim primili smo od z. Rikarda Katalinca Jeretova ovo pismo: Prečitali smo u »Istra« poziv za pripomoč našim akademčarima iz »Istra« i ja sam vam uputio jučer pošt. čekom D 100... za u pomenitju manjina. I to D 58... kao priček možeb pobratava Viktora Cara Emila, v D 98... kao mol priček. Obodil nam je kao što naš priček je može biti već ali i ovo malo željeno od sreće za naše mlade, čestite i vrljednake akademčare kojima želimo naljepše uspehe u nauči sve na ponos našeg staroz-zavčala i u korist naše mlade države. Želimo još da pomeniti poziv »Istre« najdne na što veći odazivi svih rodoljuba. BARBA RIKE.

Narodne manjine u Evropi

Pitanje narodnih manjina je postalo u posljednje vrijeme opet aktuelno. Zapravo se sada ne radi o principima pravde za narodne manjine općenito, već su one, pogotovo u Čehoslovačkoj, u glavnom sredstvo za političke poteze između država, štoviše te manjine su danas iskoristene i kao pritisak jedne skupine država na druge, kao figure u međunarodnoj politici. Dok se rješenje pitanja manjina ne postavi kao princip pravde, dotle se ne može smatrati ni posljednje događaje između Čehoslovačke i Nijemaca kao znak da se o manjinama raspravlja sa principijelnog stanovišta. To je istaknuo i laburistički poslanik Rhys Davils u engleskom parlamentu ovih dana kada je postavio pitanje postavljanja ministarstva vanjskih poslova Butleru o manjinama u Poljskoj i Italiji.

Problemi narodnih manjina nisu se pojavljivali tek iza rata, jer narodni manjina, tj. narodnosti koje su različite od one narodnosti, koja ima većinu ili vlast u izvjesnoj zemlji, bilo je možće se reći, od davnina. Ljudi su selili iz zemlje u zemlju, osvajački ratovi ostavljali su tragove u raznim dijelovima svijeta. I tako danas rijetko gdje ima koje zemlje u kojoj nema ljudi koji govore drugim jezikom no što većina naroda koji u toj zemlji živi. I rase su toliko izmiješane, da se o njihovoj »čistoći« uopće ne može da govori.

Pred okruglo 40 godina, na početku ovoga vijeka, bilo je u Evropi oko 150 milijuna ljudi koji su stalno živjeli u zemljama koje nisu bile pod vlašću njihovih jednonarodnika ili u kojima su oni smatrali manjinama. Neposredno pred svjetski rat, u Rusiji, u Njemačkoj i Austro-Ugarskoj bilo je zajedno oko 60 milijuna manjina. Svakako, država sa najvećim manjinama, upravo država u kojoj su manjine zajedno činile većinu stanovništva, i gdje su pripadnici narodnosti, koja su imali većinu, u samoj državi imali vlast u svojim rukama — bila je baš Habsburška monarhija.

Austro-Ugarska imala je preko 45 milijuna stanovnika, a od toga oko 32 milijuna nezadovoljnih manjina. Svjetski rat iz osnova je izmijenio kartu Evrope. Nestala je šarena Monarhija, a na njeno mjesto došao je niz malih i srednjih država, od kojih su neke, na

pr. Čehoslovačka, Poljska, poslije dugog perioda života njihovih naroda pod tuđim režimima, opet počele da žive samostalnim životom. Druge države (Jugoslavija, Rumunjska itd.) opet proširile su svoj teritorij i ujedinile se sa vojim su-narodnjacima koji su živjeli pod tuđom vlašću. Na istoku Evrope također je stvoren niz novih malih država koje su ranije bile pod vlašću ruskog carstva.

Na taj način nestalo je, izgledalo bi, u posljednjoj Evropi manjina. Ali granice između pojedinih država, i bez obzira na »shvaćanje pobjednika, na historijske stvarnosti i geografske nužnosti, nisu mogle da budu tako »povučene da u pojedinih državama žive samo pripadnici onih naroda koji te države uglavnom čine. Historija roda ljudskog, a naročito u burna historija Evrope, učinile svoje da i nove države, stvorene poslije rata nisu čiste narodne države, nego su izmiješane, t. j. i u njima ima manjina koje pripadaju najčešće onoj narodnosti ili onim narodnostima pod čijom su vlašću ranije bili narodi koji sada čine većinu u državi.

Ali, u usporedbi sa predratnim stanjima, situacija je danas ipak daleko pravednija.

Danas ima u raznim zemljama Evrope oko 36 milijuna manjina, ili 11 i pol posto evropskog stanovništva, prema 150 milijuna na početku ovoga stoljeća: a u Srednjoj Evropi ih ima oko 20 milijuna.

Kako je svjetski rat završen u znaku pobjede demokratskih država, to se je moralo voditi računa i o zaštiti manjina u pojedinih državama. Trebalo je, između ostaloga, predvidjeti da manjine mogu da upotrebljavaju svoj jezik, da imaju svoje škole, da mogu da razvijaju svoju duhovnu kulturu. I, razumljivo se, da uživaju punu građansku ravnopravnost. Klausule o zaštiti manjina unijete su bilo u ugovore o miru (na pr. za Austriju, Mađarsku i Bugarsku), ili su sklopljeni zasebni ugovori za zaštitu manjina (na pr. Poljska, Čehoslovačka itd.) ili su izdane deklaracije ili potpisani akti o zaštiti manjina.

U posljednjoj Evropi, najviše manjina imaju Čehoslovačka, Poljska i Rumunjska.

U Čehoslovačkoj, koja je godine 1930 imala 14,729.536 stanovnika — 4,978.000 ili 33,8 posto, dakle nešto više od jedne trećine ukupnog stanovništva, činile su narodne manjine. Među njima su najjači Nijemci sa 3,231.000 ili 22,5 posto cjelokupnog stanovništva. Za njima dolaze Mađari kojih ima oko 892.000 (1930 god.).

Poljska, koja je 1931 godine imala 22.208.076 stanovnika, imala je 9.924.860 ili 30,9 posto stanovnika koji nisu Poljaci. Svakako da ove cifre ne moraju da budu točne, bar po tvrdnjama samih manjina. Prema Poljskoj službeno statistički trebalo bi da živi u Poljskoj oko 4.200.000 Ukrajinaca, dok Ukrajinci vele da ih ima 7 milijuna. Poljac tvrde da Nijemaca ima 700.000, dok Nijemci kažu da ih ima 1.700.000. Židova ima oko 2 milijuna 700.000.

U Rumunjskoj ima (1930 g.) oko 4 i po milijuna manjina, ili 25 posto stanovništva. Najbrojniji su Mađari. Njih ima 1.366.717 ili 7,82 posto stanovništva. Židova ima 828.816 (4,56 posto), Nijemaca 474.465 (4,29 posto). Osim toga, iako su manjine Malorusi i Bugari.

U Italiji je 600.000 Hrvata i Slovenaca i 200.000 Nijemaca. Hrvati i Slovenci, a i Nijemci u Južnom Tirolu, nalaze se u kraju gdje žive u apsolutnoj većini i u neprekidnom etničkom kontinuitetu sa državom svojih sunarodnjaka, slično kao i većina Sudetskih Nijemaca.

Razumljivo se da i u drugim zemljama, u Mađarskoj, Austriji, Bugarskoj, Jugoslaviji, Baltičkim zemljama, Njemačkoj itd., ima manjina. Sve te manjine uživaju, ili bi na osnovu ranije pomenutih ugovora ili odredaba trebale da uživaju, izvjesna prava koja bi im garantirala da će moći sačuvati individualnost svoje nacije.

Tamo gdje postoje te međunarodne klauzule, manjine još tako tako uspijevaju da održavaju svoj nacionalni razvitak, dočim u državama koje nisu nikakvim međunarodnim ugovorima preuzele obaveze prema manjinama, manjine se svim sredstvima nastoje asimilirati.

Dok se ne provede obaveza za sve države podjednake i dok se te obaveze ne budu izvršivale, u Evropi će manjine i nadalje biti najneuralgičnija tačka.

Manjinski statut u Č. S. R.

U Čehoslovačkoj se izradjuje manjinski statut kojim će se regulirati pitanje manjina. Statut će učiniti od dodjele do rješenja mirnim putem. O tom pitanju piše ovih dana pariški dopisnik »Pravde« i veli, da će novi zakonski predlog u tome smislu biti podnjet čehoslovačkom parlamentu 15 juna, kada se parlament sastaje u Pragu. Ovaj projekt neće sadržavati samo propise o njemačkim manjinama. On će sadržavati propise o svima manjinama i o reorganizaciji političke administracije.

POTKARPATSKA RUSIJA I POLJSKO-ČEHOSLOVAČKO ZBLIŽENJE

Ugovorima o miru predviđena je autonomija Potkarpatske Rusije u okviru Čehoslovačke. Ta autonomija ostvarit će se vladinim projektom. Potkarpatska Rusija u okviru Čehoslovačke dobit će svoju autonomiju i izabrati svoj poseban sabor koji će biti izabran od svih slobodnih i tajnim pravom glasa. Sjedište sabora bit će u Užhorodu, ranijem mađarskom gradu Ungvaru. Ovdje treba naročito naglasiti da je problem Potkarpatske Rusije u bitnoj vezi sa poljsko-čehoslovačkim odnosima. U Poljskoj se više zapaža da štampa traži izmirenje dva slavenska naroda. U Pragu su, u pogledu zbliženja sa Poljskom, veliki optimisti.

AUTONOMIJA SLOVAČKE

Situacija u Slovačkoj evoluirala je posljednjih dana. Šef slovačke autonomističke stranke Andrej Hlinka pokazao je pomirljivo držanje. Do ovoga su došli na prvom mjestu irendentističke manifestacije u Budimpešti, na kojima su manifestanti tražili povratak Slovačke kruni Svetog Štepana.

Hlinka neće vraćanje dva i po milijuna Slovača iz slobodne Čehoslovačke u Mađarsku.

Pored toga, vodja Slovača u Čehoslovačkoj Hlinka doživio je poraz prošle nedjelje prilikom općinskih izbora u Ružomberku, koji se smatra njegovom pobjedom lista vladine koalicije.

Ova sadašnja držanja Hlinke ima ulicaj i akcije američkih Slovača. Oni su podržavali Hlinku, ali su najzad primili sadašnje stanje.

Ovih dana je jedna specijalna deputacija koja je došla iz Pittsburga (Sjedinjene Države) posjetila Ružomberk i imala sastanak sa Hlinkom. Ona je sobom donijela pakt koji su potpisali u Pittsburgu 20 maja 1918 godine čehoslovački patrioti. Sada će se u Čehoslovačkoj proslaviti 20-godišnjica ovog sporazuma, koji će biti primjenjen u potpunosti.

MAĐARSKÉ MANJINE U SLOVAČKOJ

Sporazum u Pittsburgu izradjen je u saglasnosti sa pokojnim Tomášom Masarykom. Veliki slovački državnik Masaryk, koji je bio istovremeno i čehoslovački državnik, predvidio je i buduću položaj Mađarskih manjina, u tom Pittsburgu. Primjenom Pittsburgom sporazumu.

U Slovačkoj živi sada oko 700.000 Mađara pored dva i po milijuna Slovača. Primjenom Pittsburgskog sporazuma pitanje mađarskih manjina bit će rješeno na taj način što će broj mađarskih škola biti povećan. Osim toga, Mađari će dobiti izvjesnu lokalnu općinsku autonomiju u razmjeri njihovog broja stanovnika u pojedinih općinama u Slovačkoj.

Zakonski projekt čehoslovačke vlade o manjinama, koji će biti podnjet 15 juna parlamentu u Pragu, sadržavat će propise koji se odnose na sva izložena pitanja.

Zatiranje Ukrajincev na Poljskem

Poljska politična policija je na podlagi odredbe vladinih autoritet u Varšavi otvorila kampanjo z namenom, da zatire organizacije, ki zahtevaju autonomiju. Udrila je v glavni stan Ukrajinske ženske zveze v Lvovu in v stanovanje Natalije Rudnicke, predsednice te organizacije, kakor tudi v stanovanje podpredsednice. Policija je zapolnila papirje in dokumente, ki dokazujejo protivladne aktivnosti te organizacije.

Vse urade Ukrajinske ženske zveze je policija zaprla in suspendirala dva lista, ki u je izdajala ta organizacija. Predsednica je protestirala proti policijskim navalom in akcijam proti organizaciji, ki ima čez 50.000 članic.

Voditelji Ukrajincev pravijo, da so visokí davki in zatiranje odgovorni za razveljavljenje dogovora, ki so ga sklenili s poljsko vlado. Ta jim je obiljubila več privilegijev, če bodo odnehali v kampanji za politično avtonomijo, toda obljubi ni držala, nakar se je agitacija za kulturno, ekonomsko in socialno avtonomijo obnovila.

DOZVOLE BORAVKA

Upozoravaje se emigranti koji imaju dozvole boravka da ih moraju podneti na predložene barem mesec dana prije nego im istekne rok, jer bi mogli inače imati neprijetna.

Od Soče do Rečine -- od Triglav do Kamenjaka

POZOR PRETPLATNICI!

Ovom broju priložili smo čekove i molimo sve one koji su još u zaoštaku sa pretplatnom, da se njima posluže i doznate dužni iznos.

Oni koji su pretplatu već podmirili, neka si zadrže ček za drugi put. Apeliramo na sve pretplatnike, da izvrše svoju dužnost.

Približava se konac prvog polugodišta, a mnogi još nisu uređili svoj stari dug. Neka to sada učine!

Skladišta poljoprivrednih proizvoda u Istri

Koncem maja je u Pulj održana skupština istarskih seljaka, t. j. seljake su predstavljali funkcioneri poljoprivrednog sindikata. Na toj skupštini je izabran predsjednik sindikata dr. Calogari iz Poreča namjesto dosadašnjeg dr. Colomba (Goluba). Na toj skupštini je dosadašnji komesar dr. Colombo podnio izvještaj o skladištima poljoprivrednih proizvoda u Istri u koje moraju seljaci davati neke svoje proizvode, kao pšenicu, vunu, svilene kokone i djelomično kukuruz. Seljaci smiju zadržati jedino onoliko proizvoda koliko im sindikat odredi za njihovu domaću potrošnju.

Tako je lanišnje godine, po izvještaju dr. Colomba, bilo 5000 seljaka. Koji su morali predati pšenicu u ta skladišta. Oni su lanišnje godine predali 70.000 kvintala pšenice. Većih poteškoća je bilo prigodom predaje vune. Preklanišnje godine su seljaci plaćali vunu vrlo slabo, tako da su za krasku vunu od prije određene cijene odbili pri isplati 33%. Radi toga nisu ljudi htjeli da daju vunu u ta skladišta, već su je sakrivali i prodavali ispod ruke za dvostruku cijenu, iako je po zakonu to zabranjeno. Da tomu doskoči, uprava skladišta je lanišnje godine povisila cijenu za krasku vunu 100%, a za krasku je isplatala cijenu bez odbitka od 33%. Tako se lanišnje godine sakupilo u skladišta 60.000 kv vune, a seljaciima je plaćeno 300.000 lira više nego preklanišnje godine.

Gojenje svilene bube se forsira za strane vlasti nagradama, dijeljenjem murvinih sadnica i besplatnim dijeljenjem svilene bube, ali uspjeh je minimalan do sada.

Lanišnje godine je započeto s dobrovoljnim sakupljanjem kukuruzna, dok je predaja pšenice, vune i svilnih kokona obavezna.

Še o umetnom jezeru na Prevalu

V veličnošni števili smo prineli članek o umetnom jezeru, ki ga bodo napravili iz močvirja Preval s tem, da bodo napravili tri visoke jezice in dovedli vodo iz Soče. Sedaj beremo v »Slovenici« članek pisca, ki je dobro informiran o položaju, kar hočemo na kratko registrirati.

Osuševanje Prevala se je vršilo že dolgo, pred vojno in končalo se je šele po vojni in sicer je bilo delo večkrat ustavljeno, tega po dolgem času je bilo vendar je dovršeno skoro v popolnosti, kajti neosveženca je ostalo le 10 odstotkov, t. j. 100 ha površine. Od ostale nasašene površine pa tvorí 700 ha njiv a 200 ha travnikov. Prilobljena zemlja je zelo rodovita in je prav prišla Bricem, ki imajo zelo malo zemlje, poleg tega je globoka in ne pozna suše. Na eni njivi (3652 kv. met.) se je zadnja leta pridelalo 15 kv. koruze, 12 kv. pšenice in 45 kv. umetne trave. Po drugih računih umetno jezero ne bi zavzemalo 10 kv. km. površine, temveč mnogo več in sicer kar 15. Od tega bi največ treh vinogradov a drugo bi odpadlo na gozd. Vsa površina bi bila odzeta kmetu proti covolovi odškodnini. Kmetice se bodo morali izseliti kdo ve kam. Gotovo jih bo pozrilo mesto, kjer bodo postali, ako dobe delo skromni delavci po tovarnah. Zato je umetno, da je zavladala velika skrb v krajih, kjer bo umetno jezero.

Postojnska jama za Binkošti

Postojna. — Tudi letos pričakujejo da bo za binkošti obiskalo Postojnsko jamo nekaj tisoč ljudi kot vsako leto. Na leto obišče jamo okoli 200.000 ljudi, katerih četrtina je iz Julijske Krajinje. Priljubljen je že precejšnje število vlakov iz vse Italije, a tuji bodo većinoma prišli z rednimi vlaki in avtobusi. Že itak močno razsvetljavo so povečali za 80.000 sveč. Za te praznike pa bo že posebej prirejena velika bakljada. Obiskovalci bodo lahko v jami pregledali vse, ker povsod vodijo dobre poti, poleg tega pa bo jamska uprava postavila večje zvezi za puznikov in vodnikov. Poleg raznih zabav bo tudi ljudska veselja, kjer bodo domačini nastopili v narodnih nošah s posebnim programom ob priliki 120-letnice odkritja te znamenite jame.

VELIKA ELEKTRIČNA CENTRALA

pri Sv. Luciji bo kmalu končana

»Piccolo« je te dni prinisel obsežen članek o delih pri graditvi podzemne električne centrale pri Sv. Luciji. O teh delih smo že pisali v našem listu, ko so pričeli z graditvijo. Sedaj se ta dela že bližajo koncu. Letos bodo z deli končali, na kar bodo slovesno otvorili to zanimivo centralo. List podarja, da je to največja hidroelektrična centrala v Evropi, ki je zgrajena pod zemljo.

Kompleks del se pričinja od izliva Idrice v Sočo in so gotovo sedaj največja dela te vrste v Evropi. V tem delu bo Soča zajezena in tu bo nastalo umetno jezero, ki bo imelo 6 milijonov kub. met. vode. Od jezca so napravili 3.900 m dolge predor na desni strani struge, čiji presjek je 25 kv. met. in kateremu bo teku voda iz reke do podzemne elektrarne. Pri delih je zaposleno 3.000 delavcev. V kratkem času bo Sv. Lucija izgubila svojo značilnost. Stala bo na rliču jezera in vse pregrade in stružine bo zalila voda. Divjeja pogleda z mostu na penče se valove v globini propada ne bo več. Tudi del struge Idrice bo preplavljen. Povsod, tod do Modreje se bo razlivalo jezero, ki bo s svojimi jeziki dolgo okrog 7 km, a srednja širina mu ho 700 m. Največja globina bo znašala okrog 50 m. Jez bo prav tako visok 50 m a širok je 40 m. Za ta jez morajo kopati do 25 m globoko dokler ne pridejo do žive skale. Tudi železniška proga na levi strani reke bo prišla pod vodo tega umetnega jezera. Da pa to prepričajo, bodo napravili ob progi do mesta, kjer se železniški tir ne dvigne nad predvideno površino vode, betonski nasip, tunel so napravili v živi skali, a da bodo stene gladke so vse cementirali. Skozi ta tunel bo tekin v 1 sekundi 90 kub. met. vode. Za vsak kubični meter kopanega kamena v tunelu so porabili 1 kg dinamita. Izkopali pa so

nič manj kot 40.000 kub. met. kamena. Od zunanj se ne vidi prav ničesar, kar bi dalo slutiti na taka ogromna dela. Vidi so le postopje, kjer bodo uradi. Druga električna centrala, ki jo tudi sedaj gradijo, bo pred Kanalom. Tu ne bo voda tekla skozi tunel, ampak po kanalu, ki ho 7 km dolg. Predvideno je, da hosta ti dve centrali dajajo ob koncu 1939. 215 milijonov kwih.

To je prav za prav samo del programa, ki si ga je začela družba Società Adriatica di Elettricità katere predsednik je xrot Volpi di Misurata. V zvezi z gorško električno družbo je omenjena družba dobila koncesijo za graditve še drugih štirih central v območju Soče: Kobariška centrala z bazonom 40 milijon kub. met. vode in 80 m visokim jezzom, s padcem vode 65 m in produkcijo 90 milijonov kwih; tolniška centrala z bazonom dolgin 6 km in padcem od 30 m, centrala bo zgrajena nasproti Tolminu na leto ho dala 40 milijonov kwih; svetločičska centrala (o katero smo govorili) ho dala 135 milijonov kwih; kanalovska-plavska centrala ho dajala 80 milj. kwih; zadnji centrali pa bi bili: ena na Prevalu, a drugi pri Gradiški, voda iz Soče bi bila speljana po predoru do Prevala v Brdih, kjer bi bilo umetno jezero, elektrarna bi bila pri Ružičih, od tu bi tekla voda po kanalu v Gradiško k zadnji elektrarni. Drugače je zamišljen načrt v tem delu Soče in sicer tako, da bi se napravilo predor skozi Sabotino do elektrarne, ki bi stala pri Gorici.

Iz elektrarn pri Sv. Luciji in Kanalut ho speljali električno strujno v Tržič in Trst. V ta namen bodo popolnoma prenovili transformator na Opčinah za tok od 130.000 volt. Pri Rocolu pa bodo zgradili pov transformator, ki bo skupno z rojanskim dajal tok tržaškemu mestu.

Zapostavljena Istra

Puljski »Corriere istriano« donosi vijest, da je u Porto Marghera kod Venecije osnovana tvornica aluminija. Tu vijest agencije »Geca« npruća »Corriere« komentaron, u kojem izražava negodovanje, što je ta tvornica osnovana u Margheri i što je time Istra zapostavljena, tim više što će baukit za tu tvornicu, trebati da se šalje iz Istre. »Corriere« zatim kaže: — Dobro, mi kažemo, ako Bozen i Marghera imaju tvornice za produkciju aluminijuma, ne možemo da razumijemo kako je Istra zapostavljena. Kola skoro isključivo daje sirovine za produkciju aluminijuma. Zar se nije u Istri mogla podignuti jedna takova tvornica? Zašto odmahovati mora taj skupoceni metal da bude uvijek izvažen iz domovine — prije u inozemstvo, a sada van Istre.

Spremembe v duhovniških vrstah na Gorškem

List gorške nadškofije, ki je prinisel sledede spremembe in imenovanja v duhovniških vrstah na Gorškem: Stefan Tonkili, vikar v Grahovem, je imenovan za administratorja župnije v Zutaht, Ivan Krutiš, kooperator v Cerkmem, je imenovan za vikarja v Kojkskem, Franc Premcrl, župnik v Podragli, je imenovan za administratorja župnije Ložice.

Novo instalacije

Trst — Mestno električno podjetje namerava spremeniti električni tok od 100 volt na 120-210 volt, ker se je pokazalo, da omenjeni nižji tok ne odgovarja več zahtevam današnjih tehničnih priprav, ki so v veliki večini prirejene za normalni tok 120-210 volt. Zaradi tega so morali lastniki raznih električnih priprav izpopolniti svoje aparate in jih prilagoditi tako na 100 voltov tok. Neprilike so se pojavile tudi ob prestavitvah. Trst ima električno od 1898, s tokom od 100 volt. Že 1906, so uvedli normalni tok. V staremu delu mesta pa je ostala do danes stara napeljava, ki je bodo sedaj odstranili. Podjetje se je obvezalo, da bo brezplačno popravilo vse aparate in dalo primerne žarnice za norm. tok.

Šport na Rijeci

Rijeka, 23 maja 1938. Danas održale su se kod nas lako-atletičke utakmice mladih fašističkih žena na kojima su uzelo učešća skoro sve provincije Italije. Na igralištu na Kantridu stizavale su grupe već u 9 sati u jutro. Grupe mladih fašističkih žena dolazele su pjesnice od tramvajске stanice i pjevale razne fašističke pjesme. Bilo je nekoliko grupa, koje su pjevale i talijanske iredentističke pjesme o talijanstvu Dalmacije.

Zadarski ribari na Grönlandu

Čitamo u nekim dnevnim listovima: Ovih dana — kako nam javljaju iz Zadra — krenula su na Grönland iz Zadra tri ribarska motorna broda sa posadom koja broji 48 ljudi. Prije polaska ove ribarske družine sa motornim brodovima »Grongo«, »Orata« i »Nosello«, udijeljen je po starom običaju blagoslov brodova i posade. Tom prilikom našlo se je na zadarskom pristaništu mnoštvo građanstva, koje se je divilo smionim ribarima na njihovom smjelom pothvatu, koji je skopčan sa dosta dugim putovanjem i napornim radom. Tri spomenuta ribarska broda krenula su iz Zadra najprije u Siciliju, odakle će bez zaustavljanja i pristajanja ploviti izravno u glavni grad Islanda Reykjavik, gdje će se snabdjeti sa pogonskim materijalom i hranom, te nastaviti plovidbu dalje prema zapadnoj obali Grönlanda.

Zadarski ribari zadržat će se u lovu do mjeseca listopada o. g. Da bi mogli nesmetano loviti i preparirati ulovljenu ribu, skotih će dana otploviti iz Zadra u pravcu zapadne obale Grönlanda jedan ovcu ribarski parobrod, koji je opskrbljen svim najmodernijim potrepštinama za prevariranje i uskladištenje ribe. Pomoću ovog broda ribarska družina dobavit će hranu, kako bi ribarski brodovi mogli bez prekidanja i gubitka vremena loviti ribu, jer će im se jedino tako isplatiti ovaj ribolov. Interesantno je pri ovomu napomenuti, da su svi članovi ove ribarske ekspedicije prije polaska na sjeverno ledeno more bili u Rimu, te ih je tom prilikom primlo pretsjednik talijanske vlade Mussolini, koji im je tom prilikom zahvalio uspjeh u njihovom smionom pothvatu i sretan povratak.

Proslava 20 letnice bitk. ob Soči

Pretekle dneve so imeli v Gorici velike proslave ob priliki dvajsetletnice bojev okoli Gorice. Ob tej priliki se je zbralo 30.000 vojakov vseh vojaških formacij, ki so se tu bojevale. Mesto je bilo v zastavi, posebno šč, ker je prišel na to proslavo tudi predstolonaslednik Humbert in se tu za svečanosti dobile še večje obeležje. Ob tej priliki so bivši bojevniki podarili gorškemu mestu veliko zastavo. Pristolonaslednik si je med slavnostmi ogledoval vojni muzeji, sprejel darove Goricanov in po končanem programu nadaljeval pot proti Sv. Luciji, kjer si je ogledal še sprejel knez Volpi, predsednik električne družbe, ki gradi centralo. Od tu je odšel v Tržič, kjer je prezelad vojaštvo in se vrnil preko Kobarida in Čedadu v Videm.

Drobiz

— Boršt. — S češnje je padla 42-letna Marija Petaros in si zlomila nogo. V bolnišnici se bo zdravila 6-8 tednov.

— Dolina. — V nedeljo je bilo v Dolini veliko zborovanje dopolavoristov iz tržaške province. Prišlo jih je okrog 4000.

— Lokva. — Antona Bana iz Preloži je konj s kopitom težko udaril po obrazu. V bolnišnici so dognali, da ima počeno čeljustnico, prebita lica in izbitih nekaj zob.

— Postojna. — Za binkoštnje praznike bodo prišli u Postojno kolosarji iz Ljubljane, ki si bodo ogledali jamo.

— Rim. — Znani fašistični prvak Farinacci, prejšnji tajnik fašistične stranke, je bil imenovan za senatorja.

— Skopo na Krasu. — Pred kraikem je umrl Ivan Gec, star 85 let. Po domače so mu pravili Blazkov in je bil res prava krasška korenina, saj so ga poznali skoraj vsi Kraševci. To priča tudi njegov pogreb, na katerega je prišlo mnogo ljudi iz vseh strani. Naj mu bo lahko kraska zemlja!

— Trst. — Iz tržaške luke je odplovala jadrnica Ni. Vel, Kralice Marije, ki je bila dala časa v poravnilu v ladijedelnah pri sv. Roku. Ladijo je prevzela jugoslovanska komisija pod vodstvom ord. častnika Jenka Vukovića in jo odpeljala v Milovec.

— Trst. — Listi so prineli na vidnem mestu izjavo ministra korporacij, v kateri najavlja kampanjo za znižanje cen. Minister Lantini je novdaril, da že nekaj mesecev padajo cene nekaterih predmetov v prodaji na debelo, a da na drobno pa cene ostale iste kot prej. Zaradi tega je treba koordinirati s padlini cenami na debelo tudi cene na drobno.

— Trst. — Avtomobil je podrl 48 letno Frančiško Guštinčič, ko je nesla kosilo delavcem v ladijedelnico. Pri padcu je dobila številne poškodbe na glavi in po obrazu. Zdravit se ho morala 20 dni.

— Trst. — Neka italijanska ladja s poplavljeni namerava dvigniti zlato in druge dragocennosti s potopljene ladje »Merida«, ki je 1878. odplula iz meliške luke Vera Cruz z vsjo imovino nesrečnega meliškega cesarja Maksimilijana, ki je bival v gradu Miramaru predno je odšel v Mehiko, in se potopila pri Norfolkku na Angleškem.

— Trst. — Tržaški občinski svet je določil, da bo na lanišnja polovico stroškov za vzdrževanje 13 profesorjev na bodoči pravni fakulteti v Trstu. To bo veljalo za dobo 5 let.

— Trst. — Nepreviden kolosar se je zaletel z vsjo silo v Franca Gerlanca, stara 39 let, iz Škedinja, in mesto da bi ponesrečencu pomagal, se je na kolosaru še bolj podvil za zbežati. V bolnišnici so ugotovili, da ima Gerlanca razne notranje poškodbe in pretres možganov. Njegovo stanje je nevarno.

— Trst. — Umrlj so: Strotič Eda 5 let, Juršičev Anton 63, Doygan Josip 63, Česnik por. Marec Frančiška 57, štoka vd. Versa Ivana 69, Franovič Roman 5, Česnik vd. Ferfolja Josipina 39.

— Trst. — Pri Sv. Jakobu so našli na cesti težko ranjenega in nezavestnega 50 letnega tesarja Aleksandra Vatovca. Baje se je pobil v pijanosti.

— Trst. — Močno se je pobila 36-letna služkinja Marija Bertok. Ko je čistila strop je stopila na stolicu, da bi z metlo odstranila pajčevino, pa je pri tem zgubila ravnotežje in si zlomila nogo. V bolnišnici bo morala ostati 3 tedne.

— Trst. — Kakor beremo v tržaških listih še vedno traja zaskebitenost glede avstrijskega prometnega. Nemirja je sicer dovela, da Trst prevzame o. obrat še naprej trditeljno avstrijskega prometa, toda kljub temu se boje, da ne bi tržaška luka zgubila zaradi konkurence nemških luk 800.000 ton avstrijske trgovine.

— Trst. — Kakor je znano je vlada omejila uporabo železa pri gradnji stavb in je določila, da se mora mesto železa uporabljati, kjer je le mogoče, kamen. Sedaj pa je naša naredba, da morajo gradbeniki uporabljati kararski marmor in sicer 5 odstotkov celokupnega iznosa gradbenih stroškov pri zasebnih hišah in 10 odstotkov pri javnih zgradbah. To favoriziranje kararskega marmorja je obitno zahtelo posebno kamolome v naših krajih (Nabražina itd.) ki imajo obilico obdrega apnenca kakor tudi marmorja. Čuje se, da bo odšla delegacija naravnost v Rim, kjer se bo pritožila pri vladi.

ŠTEVILKA NASEGA POST TEK. RAČUNA

je 36.789. Ako nimate pošne položnice, morete lahko kupiti na vsaki pošti za 25 par prazno položnico, na wkl napisati naš naslov in številko pošti tek. 36.789 ter poslati dolžno naročnino.

PREGLED DOGAĐAJA

Proslava solidarnosti Italije sa Francovom Španjolskom

Rim, 30. maja. Jučer je Italija proslavila dan svoje solidarnosti sa nacionalističkom Španjolskom. Taj je dan proslavljen u cijeloj Italiji i u t. tal. Africi, a naročito su pompozne svečanosti bile u Rimu. Posebna delegacija iz nacionalističke Španjolske stigla je na ovu svečanost na čelu s generalom Astralom, osnivačem i zapovjednikom španjolske legije stranaca. Ove svečanosti bile su povezane i s fašističkom smotrom, kada svake godine članovi fašističkih organizacija bivaju primani iz mladih u starije formacije. Mnogošto je rekao Mussolini i generalu Francu. U jednom svom govoru istaknuo je španjolski general Astral genijalne napore Mussolinija za održanje evropske civilizacije, pa je izjavio da nacionalistička Španjolska nikada ne će zaboraviti pomoć, koju joj je pružila fašistička Italija. Astral je označio Mussolinija kao čuvara evropske civilizacije i najpoznatijeg tumača opće čovječanske slobode, te dodao, da je njega sama Providnost darovala svijetu. Rekao je još i to, da je Mussolini onaj čovjek, koji je uočio sustunju tajnu svjetskoga mira, pa stalno ističe, da mir ne može postojati bez osnovne stvarne pravde. Na Mussolinijevom forumu, a pred stotinju hiljada osoba, održana je fašistička smotra. Starac je tom prilikom u raportu Mussoliniju rekao, da fašistička omladina sada broji 1,670,000 članova, većinom radnika i seljaka. Mussolini je održao govor, u kojem je pozdravio fašističku omladinu, uvijek spremnu boriti se za čast i veličinu talijanskog carstva, dodajući, da će napori u budućnosti biti teži od dosadašnjih.

Izjava američkog ministra

Tokom prošle sedmice čehoslovačko pitanje bilo je u centru svjetske pažnje, pa je diplomatska djelatnost, koja se je u tom vremenskom razmaku razvijala, prilično siromašna novim momentima. Veoma zanimiva je izjava, koju je u utjelovljenom ministar vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država, Hull. U njoj je naglašeno, da Amerika sa velikom zabunom prati razvoj događaja u Evropi i da mu posvećuje najveću pažnju. Isto tako rekao je Hull, da je Amerika još uvijek vezana pariskim ugovorom sa 62 ostale države, te se svoje obaveze držati, u interesu stalnoga i čvrstoga mira. Govoreći o pitanju Čehoslovačke, Hull je dodao, da je Sjedinjene Američke države ne bi dozvolile prepad Nijemaca na samostalnost i državnu cjelinu Čehoslovačke republike.

Ova je izjava veoma snažno odjeknula po čitavoj Evropi. Ona je značajna utoliko što se njome Amerika i sa službene strane zauzimala za politiku, koju u pitanju Srednje-Evropske vode London i Pariz. Nakon dugog izbjivanja iz vanjsko-političkog međunarodnog života, Amerika je ponovno uvidjela, da se u Evropi kroji i njena sudbina, te da bi evropski rat ponovno značio i svjetski sukob, koji bi zapalio sve kontinente. Tu ne bi pomogla ni »izolacija« koja se već dugo godina sproviđi od strane odgovornih činovnika Americe.

Zanimljivo je, da Sjedinjene Američke Države nisu sudjelovale u ratu Društva naroda, (iako su svim silama pomagale da se izradi ova važna ustanova). Smatrale su namjere, da bi njihovo prisustvo u Ženevi značilo isto što i uplitanje u evropske prilike. Sada, međutim, kada je postalo jasno, da treba samo malena iskra pa da u Evropi bukne požar, zabrinuli su se i Amerikanci. Na usta ministra Hulla govorio je duh Roosevelta, pa se lako može uzeti, da su se Sjedinjene države odlučile izjasniti.

Rumunjsko-poljski odnosi

U svjetskoj štampi mnogo se je govorilo i o saradnji, koja je uspostavljena između rumunjskog i poljskog generalštaba. Načelnik ove visoke vojničke ustanove je Rumunjske general Joneescu posjetio je Varšavu, gdje je bio u audijenciji kod poljskog ministra pretsjednika, ministra vojske te ministra vanjskih poslova. Odlikovan je visokim poljskim odlikovanjem, a njemu u čast priredjene su i vojničke svečanosti. Joneescu je vodio duge i iscrpne razgovore sa načelnikom poljskog vojnog generalštaba Stachiewiczem, pa su ova časnika u prilikom govorili o najvažnijim vojničkim pitanjima, koja se odnose na Poljsku i Rumunjsku.

Tom sastanku pridaje se i velika politička važnost, jer iz razgovora o ovih vojničkih ličnosti diplomate naslućuju i neku svestranu saradnju između dvije susjedne države.

Poljaci in manjšine

»Amerikanski Slovence«, najstarejši katoliški slovenski list v Severni Ameriki prinaša ta in uvodnik o postopanju Poljakov z narod. manjšinami.

Med tistimi narodi, ki se nečejo iz zgodovine prav nič naučiti, so tudi Poljaki. Poldrugo-stoletje so trepli pod ruskim carističnim črnim pritiskom. Človek bi mislil, da vedo kaj se pravi, biti v manjšini in zaradi tega trpeti in biti poniževan. Poljakom pa se menda zdi, da imajo samo oni pravico biti nezatrpani, in da zaradi tega smejo zatirati druge. In danes so maloje manjšine, ki bi bile huje zatirane od tistih, ki žive v poljski republiki.

Ko se je začelo na Čehoslovaškem avtonomistično gibanje, so se takoj priglasili tudi Poljaki, 80.000 jih je, mnogo manj, kakor Čehov na Poljskem. Imajo pa več pravic, več šol, več narodne svobode ne samo, kakor Čehi, ampak tudi kakor milijoni Ukrajincev in Belorusov na Poljskem. In medtem ko se zdi Poljakom samoočebno, da ne gre velikim manjšinam Čehov, Ukrajincev in Rusov na Poljskem nobena pravica do avtonomije, stejajo za prav tako samoočebno, da gre tako pravic nezadovoljnih manjšin na Čehskem. In namesto, da bi šli z dobrim zgledom naprej in dali svojim manjšinam samo drobec tistih pravic, ki jih zahtevajo za Poljskino na Čehskem, se jim ta dvojna mera zdi tako samoočebna, da imajo že za vilikost v poljske zadeve, če jih kdo na te osnovne vsake pravičnosti samo opozori.

Dvojna npravnost, npravnost iste nerodovlitne in domišljave poljske šlachte, ki je že enkrat Poljsko pogabila.

Poučno je v tem pogledu pismo iz Varšave, ki ga prinaša »Prager Presse«. Dopisnik navaja, kako »narasča« število Poljakov na Čehskem. Narasčanje je to število, ki ga vidi samo poljski fisk. iz 80.000 so jih naredili pred tremi leti 125.000, pred tremi tedni pa že 150.000. Zunanji minister Bbeck pa je v razgovoru z angleškimi častnikarji pomnožil to število na okroglo 250.000. Dopisnik pa opozarja, da je Poljska vse prej, kakor narodno enotna. Tudi po uradni poljski statistiki ima Poljska 31,1 odst. Česko-Slovaška pa 33,8 odst. manjšin. Sin. Poljska statistika pa šleje na podlazi ljudskega štetja iz leta 1931, ki so ga Poljaki sami nanadali, 22 milijonov Poljakov, 4,4 milijona Ukrajincev, 2,7 milijona Židov, 1 milijon Belorusov, tri črti milijona Nemcev in 1 milijon drugih. Ukrajinci sedevda ugotavljajo, da jih je najmanj 6,3 milijona, Belorusi se cenijo na 2 milijona, Nemci na 1 milijon. Židovi je bežano več, ko 3 milijoni. Opozicija opozarja, zato, da alegalno te avtonomistični nauk služiti političkim manjšinam v boju za pravično avtonomijo, kajli, navsezadnje ima 6,3 milijonov Ukrajincev na Poljskem vsaj toliko pravice do avtonomije, kakor 80.000 Poljakov na Čehskem. In Ukrajinci nimajo nobene visoke šole, njihovi ljudje nimajo stopa v drž. upravno službo, gospodarsko so zapostavljeni in izkoriščani. — Zgodi stvari, ki so znane tudi drugje, kjer se nprajo manjšine boriti za svoje pravice.

Ne bo miru in sporazuma med slovanskimi narodi, in beseda o slovanski vzajemnosti ostane pulica, ki z njo kričijo razni politični preuzikarji in korilarji svoje umazane nagibe in namene, dokler bo čim slovanski narod izkorišča. Drugačen slovanski narod izkorišča. Slovanski narod dokler ne bo imel vsake slovanski pravice, da sam odloča o svojih stvareh in da zavrne vsakega, ki bi ga hotel zlasti izkoristiti za svoje namene.

Zato pa so tudi največji dejanski nasprotniki prave slovanske misli in vzajemnosti tisti, ki delajo nasprotno.

Gradanski rat u Meksiku

U Meksiku traje još gradjanski rat. General Cerdillo digao se je sa svojom vojskom protiv Gardensa, pretsjednika republike, pa je došlo do žestokih bratoubičkih borbi. Cardenas optužuje Sjedinjene države, da pobunjenicima krijumčare oružje samo zato, da bi Cerdillo došao na vlast i opet podijelio meksičanske petrolejske izvore prijašnjim koncesionarima, od kojih je iskoristavario američkim kartelima za mnoge pripadnike američke vojske. Onažena su i neka iskoristavario američkih četa kraj meksičanske granice, ali iz Washingtona se tvrdi, da se je ovdje radio tele o vježbama dviju pukovnija.

Francusko-turski spor

Na bliskom istoku ponovno je došlo do sukoba između Francuske i Turske povodom poznatog sandžaka Iskenderum. Svojedobno je to pitanje skoro dovelo do ozbiljnih zapletaja, a čini se da je i sada položaj prilično zategnut. Medjutim važnost ovoga spora ne dolazi toliko od evropskoga uslijed drugih, veoma važnih evropskih i svjetskih pitanja. Turski poslanik u Parizu uočio je notu od francuskog ministra vanjskih poslova Bonnetta i tražio je nistra vanjskuznu sa strane francuskih mandatorskih vlasti neke mjere. Kolim bi se kaznili uzročnici nemira u sandžaku Aleksandreta. Tom je prilikom Bonnet izjavio da će se Francuska držati sporazuma, koji je sklopila s Turskom.

ODLOMKI IZ NAŠE ZGODOVINE

Iz dobe reformacije

V prejšnjih svojih izjavanjih smo na kratko opisali potek glavnih zgodovinskih dogodkov našega naroda, ki živi sedaj pod Italijo. Danes hočemo to deloma nadaljevati, deloma pa izpopolniti.

Obeš slovenskega nacionalnega oze mlja se od dobe Longobardov pa do konca sred. veka ni mnogo spremenilo. Rimljani niso imeli nikoli preveč kmečkoga prebivalstva, da bi ga, kakor Nemci s severa, lahko pošiljali na slovensko zemljo in ga tu naseljevali kot kolonista. To se je pričelo dogajati šele kasneje, in je zadobilo danes svojo zelo nevarno obliko. Zato so bile zgube Slovencev na zapadni narodnosti meji razmeroma majhne, v Istri pa so Slovenci in Hrvatje celo počasi napredovali proti mestom, oz. celo prodrli v sama mesta. Slično je bilo tudi s Trstom, zlasti izrazito pa je v poznem srednjem veku zadobila slovenski obraz Gorica, kjer je stal romanski element šele na tretjem mestu za germanskim.

Politične zveze med Kranjci in Primorskoro so v XVI. stoletju zelo uplivala na ekonomske in kulturne pokrete in so se vesled teh zvez pokreti v obeh pokrajinah razvijali enako in edinstveno. Reformacijski pokret, ki je zajel tudi gorške Slovence, se lahko raziskuje s stališča, da je to edinstven pokret, ki je zajel vse Slovence in en del Hrvatov. Slovenska in hrvska reformacija se ne ustavlja na mejah pokrajlin, temveč osvaja tudi Slovence izven Kranjske ter Hrvatve v Istri. Tako so Istria, Kras in Goriška dale občemu reformacijskemu pokretu nekaj znamenitih osebnosti.

sti: Peter Pavel Vergerij ml., štefan Konzul, Sebastijan Krelj, Matija Vlačič-Rankovič. Priloge Trubar se je šolal na Reki in je gojilec tržaškega škofa Petra Bonoma, ki je bil naklonjen reformam.

Katoliška reakcija je sicer povzročila nov pritisk iz Italije ter predstavljalov 17. in 18. st. dobo močnega kulturnega upliva romanstva na slovenske kraje. Toda ta upliv ni mogel pomiriti že prebujenih narodnih sil. Primorski kraji še dalje dajejo svoj delež literaturi, čeprav v zelo skromni meri in sicer v takozvani »katoliški dobi«. Kleta 1607 je fra Gregorija da Somaripa izdal v Vidnu svoj italijansko-slovenski slovar, ki predstavlja obenem tudi prvo katoliško zbirko formalu najpotrebnejših obredov za duhovnike. Zelo pomen je bil Janez Svetokrižki iz Vipavske doline. V tem času je bila Kranjska združena z delom Istre in Krasa, kar je imelo brez dvoma precejšen upliv na zavest prebivalstva.

Še drugi moment je zelo uplival k ojačanju narodne zavesti in k povezanosti Slovencev. Takratna ekonomska politika Hasburžanov, je bila v glavnem naperjena proti glavnim lukam gornjega Jadrana, Trstu in Reki. S tem je morala ta politika samo še bolj očistiti Slovencev v zaledju s Slovenci in Hrvatv v Primorju. Ravno tako je bilo pozeje z Ilirijo, ki naj bi vezala vse Slovence, poleg ostalih jugoslovanskih pokrajin v enotno državno skupnost. — (po Milku Kosu).

RODENDAN dra EDUARDA BENEŠA

odaniji saradnik Masaryka. Prije rata stajao je na čelu tadanje borbene omladine, i koja je širila čehoslovački nacionalizam, i borila se protiv Austrije, rodoljubno radu Masaryka u njegovom rodoljubnom radu po inozemstvu i ističe se svojim djelatnošću oko stvaranja čehoslovačkih lezija na ruskom bojištu. Bio je duša narodne akcije a naročito se je istakao kao vješt diplomata, koji je za vrijeme rata, iako nije bio predstavnik neke službene države, ipak bio veoma pošovan od najpoznatijih svjetskih političara.

Kada se je stvorila Čehoslovačka država, dr. Beneš. kao jedan od najpoznatijih i najsposobnijih boraca za njeno podizanje, zauzeo je veoma odgovoran položaj — postao je ubrzo ministar vanjskih poslova. Malo je bilo diplomata u Evropi, koji su znali da vode vanjsku politiku svojih država sa toliko vještine i mudrosti, kao što je to radio dr. Beneš. On je jedan od najvećih i najupornijih nosioca demokratskih sloboda u svojoj zemlji. Jer smatra, da se jedino tim putem može ojačati čehoslovački narod. Od prvog početka stao je na stranu Francuske i njene politike. Vrlo je mnogo radio i na području Male antante, te je tako nastojao da očuva političko stanje, koje je stvoreno mirovnim ugovorima po svjetskom ratu.

Danas, kada je njegova zemlja u velikoj opasnosti, dr. Beneš imade da riješi najteže pitanje. Sada on nije više ministar vanjskih poslova, već nešto mnogo više: pretsjednik republike. Došao je na taj položaj poslije smrti Masaryka, jer je čitava Čehoslovačka smatrala, da je jedino dr. Beneš dostojan nasljednik velikog pokoljnika. Sada imade još veći upliv na Čehoslovačke nego ikada, pa su za to na njega uperene oči čitavog svijeta.

U Jugoslaviji, naročito u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, svečano je proslavljen rodendan dra Beneša i tom prilikom se još jednom pokazalo koliko smo si blizu mi i Čehoslovaci i koliko poštovanje i ljubav uživa pretsjednik bratske republike.

— Općinski izbori u Čehoslovačkoj protekli su u relativnom miru i redu. Došlo je do sukoba u selu Tišovi, ali izmedju Henleinovih pristisa i pristisa niemačke socijal-demokratske stranke.

— U Južnoj Kini otpočela je velika japanska akcija. Na Kanton izvršen je strahoviti zračni napadaj. Na ratištimu Lanzfenga i Kai-Fenga Kinjezi su odnijeli pobijedu i osvojili Lanz-Fenz.

— Izjava kancelara Hitlera u engleskom listu »Sunday Graphic«, da je Njemačka za mir i da neće izazvati rat radi Čehoslovačke, službeno se demantira.

— Italijanski prvostolnici u Spaliju Olojzinoz rimski dnevnik »Giornale d'Italia« je napisal da niso resnične navedbe španjskeza zunanijega ministra del Vayo o število italijanskih vojakov na Francovi strani. Del Vayo je sporočil v Ženevo, da je v bitki pri Tortosii bilo 65.000 italijanskih vojakov. »Giornale d'Italia« pa pravi, da je bilo v tej bitki udeleženi samo 39.000 italijanskih dobrovoljcev.

MALE VIJESTI

— Rezultatom misli u Pragu i Berlinu emisar Foreign Officea Strang je veoma zadovoljan. On je izjavio, da je kriza u odnosima između Njemačke i Čehoslovačke prošla i da se može očekivati mirno rješjenje sudetskog problema.

RAZGOVOR S FERDOM DELAKOM

Ferdo Delak

Zagreb, 30 maja 1938. Prvi put je objavljen u 'Istria' razgovor s Delakom 1933 god. prigodom izvedbe revije 'Glas od doma'...

Razgovarano o našoj poslijeratnoj omladini u Juljskoj Krajini...

Saradivao je u 'Našem glasu' i 'Edinosti'. Ali pozornica mu je već tada bila glavni cilj...

— Ta naša poslijeratna generacija — kaže Delak — obećavala je mnogo. I dala je mnogo, i ljudi i djela...

Kada je Delak došao amo kao i ostali, razumljivo je da je ostao i nadalje aktivan i kao emigrant. O tome ne govori puno, ali kaže:

— Eto, u Mariboru sam još u gimnaziji pokrenuo tački (dakako litografirani) list »S o č a«. Pa onda predavanja u »Taboru«, »Soči« i drugdje...

Kasnije se posvećuje sasva kazališnoj umjetnosti. Studira savremeno kazalište i filmsku umjetnost u Beču, Berlinu, Parizu, Pragu, Zürichu...

Do sada je radio u Beču (režirao je u studiju »Die neue Bühne« Brechtov »Der Jasager«)...

Osim toga je dramatičar neka poznata djela: »Cankarevoj« »Slugu Jerneja«...

Kako bi se najuspješnije moglo ovdašnjoj javnosti prikazati naš kulturni doprinos? — pitamo dalje:

NARODNOSTI V ISTRI

po zadnjih štirih ljudskih štetjih

Pod tem naslovom je objavil Italo De Franceschi u prvem letošnjem dvojicem zvezku tržaške revije »La Porta Orientale« krajšo razpravo o razmerju med posameznimi narodi v Istri...

Table with 8 columns: narodnost, absolutno, %, absolutno, %, absolutno, %, absolutno, %. Rows include slovenska, hrvatska, italijanska, nemška, drugi, tujei and a total row.

V sami razpravi, ki obsega komaj tri dobre strani, ne prinaša avtor ničesar posebnega. V uvodu ponavlja sicer staro pomeno o prvenstvu italijanskega elementa v Istri...

šteto število Slovencev. Hrvatov, Italijanov, Nemcev, drugih in tujcev. S temi tabularnimi predstavi ne prinaša pisatelj ničesar novega, naš pa olajša z nimii delu omenu...

Ker utegnje ti podatki zanimati tudi širši krog naših čitatev, naj sedaj tu predgelj celotnega prebivalstva v omenjenih letih

Table with 8 columns: narodnost, absolutno, %, absolutno, %, absolutno, %, absolutno, %. Rows include slovenska, hrvatska, italijanska, nemška, drugi, tujei and a total row.

vкупno 292.006 100,00 317.610 100,00 345.050 100,00 404.309 100,00

Še o volitvah v Trstu l. 1897 V odgovor tržaškemu »Piccolu»

Predvsem je treba popraviti pogršno besedilo 1897. v sredini prejšnjega članka, ker ta kvari popolnoma smisel dotičnega članka, ki se mora pravilno glasiti: »In kakor smemo upravičeno slutiti l. 1907 kot zgodovinski datum značilnih uspehov našega nacionalnega preporoda na Primorskem, tako skušajo Italijani ta svoj volilni poraz zakrivati s svojim trijumfom 20 let poprej«.

Delak v nadaljevanju svojih razmotrivanj laže presodimo resnični značji omenjenih državnozbornih volitev l. 1897, ko so se vse složno družilo iz strahu pred »slovanstvo nevarnostjo«, skrito v 6. kuriji, ogoljmo si tudi te za nas zanimive dogodke še nekoliko pobliže.

Volitve so pričele z vsižimi razredi (krezižji), kjer so takrat glasovali v prvem vsižji obdavičeni, a v drugem tiskovni listovi obdaviči, naš živeli ni prišel tu do tolike voljeve, da bi mu kazalo postaviti si svoje slovanstvo kandidatke, kar je bilo prav značilno za razpore, ki so vladale toliko med tujim, kolikor med domašim uradništvom središča primorske pokrajine. In ker v teh razredih ni bilo nikake »slovanstvo nevarnosti«, so avstrofilski kandidati smeli kakor običajno poskušati tu svoje sredo, lo tu pot so propadli napram agitaciji liberalcem.

Nova 5. kurija je volila dne 8. marca 1907. in s tem so se privikar pojavili široki sloji iz mesta in okolice Trsta na volilnem volišču. Znanstveni note poruta, strahovi in mogošnji slavinski svražniki je pred vratni Trsta, italijanski znanstvi meša jo v tem večji nevarnosti, ker brezstrni socialisti cepijo doseženo slogo v mestu. Iid. so bili vzdihli, ki si jih čital in slihal onc dai v italijanski javnosti.

Ob taki »opasnosti« ni bilo več lo konserviravec, no liberalcev, no irendentistov, no abstinentov, kajti vse je bila složno, da prekro vsega nastopa proti druzemu Slovenom Nabergoju, ki so ga pridno tožili in klevečali kod največjega sovražnika Trsta.

Zanimivo so sledoče številke volitev v glasov v 5. kuriji:

Table with 4 columns: vpisanih, v mestu, v okolici, skupno. Rows include 1. 1897, 2. 1907, 3. 1917, 4. 1927.

slučni kandidat tipograf Carlo Ueckar ni dobil v mestu razmeroma nič več glasov nego v okolici (17 in 6 odstotkov), dalje da je precejšen del okolčanov v popolni odvisnosti od »svojega delodajalca, mestnega magistrata, moral kakor vedno glasovati izključno lo za liberalce, ni preostala četrtina slovenskih volitev v navedenih razmerah »bila nikak nezadovoljiv pojav; v okolici je dobil Nabergoju se preko polovice oddanih glasov. In razveseljivo je bilo, če posebej, da so v Skednju in gornji okolici slovenski očetitski deserti in tudi presegali italijanske v mestu. Glede kako ošle irendentistične struje, kakor trdi prof. Saravaj, ni bilo pri 5. kuriji ničesar opaziti, boj so jo bil lo za mandat v avstrijskem parlamentu, kamor so pošiljali Italijani svoje »uomini d' affare« kakor jih označuje Tamaro v svoji »Storia di Trieste«.

A še drug dokaz imamo, da to volitve niso bile javni izredentizmu. Ob sledenih volitvah za 5. kurijo l. 1901. ni vodil več buron Rinaldini dejavno vladalo, a njegov naslednik nemški graf Goes ni več tako vladano in sloje podpiral Italijane. Vstrel tega je mozel naslopiiti proti liberalni strani prav radi njenega večno bolj očitega irendentističnega stremjenja, kamor bivši župan tržaški dr. Domperli, sicer pa vnet Italijan, ki je nekoko celo zagrozil Slovanom, prav kakor 11 stoletni poprej vojvoda Ivan na Rižani, da jih vrže iz dežele (set nos eos ojeclum sine foras). Prav velji odličnega Domperlijevega nastupa proti irendentizmu je prišlo do ožje volitve v Trstu l. 1901. med Hortisem in dr. Burbanom, ki je zastopal lo za 2.900 glasov (10.692 proti 8.414). Tu komaj zmogomo govoriti o nekakvi irendentistični orientaciji dela tržaških volitev, da si Hortisovo obnašanje na Dunaju zatim ni bilo velje izrazito protivladnega ali protidržavnega značaja.

Drugoko je bilo l. 1897. z okoličnanskim mandatom, ki ga je zastopal v dunajskem parlamentu že 24 let Ivan Nabergoju, posestnik na Proseku, Samokl, posestnik v dr. Burbanom, ki je zastopal lo za 2.900 glasov (10.692 proti 8.414). Tu komaj zmogomo govoriti o nekakvi irendentistični orientaciji dela tržaških volitev, da si Hortisovo obnašanje na Dunaju zatim ni bilo velje izrazito protivladnega ali protidržavnega značaja.

- 3. Kogojeva opera »Crne maske«. 4. Izložba naših slikara. 5. Izložba djela naših pisaca, i Izložba periodičnih publikacija koje su izlazile u današnjoj Juljskoj Krajini. 6. Večer pjesama naših kompozitora. 7. Večer naših narodnih pjesova i narodnih nošnjia.

so prebivalstvo glede narodnosti razločevali po običevalncim i jeziku. Običevalni jezik kakor sicer katerikoli drugi kriterij, ki bi se unorabial pri določevanju narodnostne pripadnosti posameznikov, označuje običajno narodnost, h kateri hote prizidati pripadati. ali v mnozih primerih zlorabe pri zbiranju podatkov ono narodnost, h kateri naj bi oo želji zaisovalca pripadel popisanec.

»V jezikovno mešanii ali narodno nedoločenih krajih, se izpremenia izjava o običevalnem jeziku izredno lahko ne samo po vsakokratni prevladajoči narodnoposamični strujii, temveč tudi po samovolji posameznikov.

De Franceschiu so očitno metode istrskih Italijanov nasproti njih kakorkoli podrejeniu v slovanškemu elementu dobro znane in zato nu moramo za njegovo lažno priznanje teii metod biti naravnost hvajezni.

Priznava sedaj odkrito prof. Saravaj v »Piccolu«, pa naj bi stalo kar hoče, če treba tudi a siloi Saij so enkrat med drugim vrgli na Nabergoja, ko je hotel ravno govoriti v mestni zbornici iz galerije nad njim razsone veliko sliko s težkim okvirjem, ki ga je za las ni izdelal in pobilo.

Proti uglednemu slovanškemu domašinu je nastopil kod italijanski protikandidat za okolico neki laški posestnik v Kjadinu, Leopoldo Mauroner, sicer sin »popovnika« nekdanjo okoličanske milice, neprijateljn kod bogataša, strasten lovec, predsediak »aikorije« (družstva »Concordia«, ki je imelo vzdržavati slogo med okolico in mestom, seveda lo na skodo njenega slovenskega značaja), obsovažen kod nekdanji garibaldinec, in povsem se znau kod nesposoben človek. Občajnega laškega konservativnega kandidata lo pa ni bilo in ravno lo dejstvo dokazuje najbolje kako je bila sloga vseh Italijanskih struj in strank pod zaštito Rinaldinija ob teh okoličanskih volitvah popolna in celo od vladno strani odobrena. To pa je prav izvalno naše zavedne okoličane in a posebno vrnemo so šli tudu (takrat na volišče za svoje pravo in za svoje čast upajoče) na svojo žmago. Toda tu jih je dočakala nepredvidljiva zasada. Z okolico je namreč glasoval tud mestni 3. razred nižjih dvoklopnecav, in lo ti volitvi niso bili nikako toliko vneti, da bi njih število kas izdale pri dotedajnih volitvah. Tu pa je zastavilo povsem nepoprakljivo vsa Venozianova liberalna organizacija svoje silo in lo res dosegle, da so je v zadodjem hitu vpisalo večje število upravičenih ali neupravičenih mestnih volitev, katero je napravili še silno agitacija skoro vse do zadnjega moža na volišču v prilog Mauronerja. Na so je moglo izvršiti vsu to nemoleno, brez vsake kontrole od druge strani v tem obstoji najbrže ona že omenjena »največja avdozna« Italijana okupacija listih usodnih dni, kakor je lo spretno označeno in poudarjeno v nekrolu Rinaldiniju l. 1911.

Table with 4 columns: glasovalo v sekciji, Mauronerja, Nabergoja, Skednji, Sv. M. Magl. Zgor. Dol, Rocol, Kjadin, Lonjer, Vrdola, Brdvoje, Grein, Rojan, Nazovica—Opčine, Prosek Sv. Krž.

skupno okolica 524 1416, mestne sekcije 1347 171

skupaj 1871 1687

Udeležba na voliščih je bila z obeh strani popolna, saj je glasovalo povde preko 90 odstotkov vpisanih in slovenski volitvi v okolici niso v tem oziru prav nič ostajali za laškimi v mestu. Seveda »skorjače« je spravlja vse svoje odviedne na noge (okoli 25 odstotkov v okolici) in najslabše je bilo v Kjadinu, kjer je bival in vse nadzoroval sam Mauroner. Toda Skednju, Vrdolu in gornjo okolico so se najčastneje izkazale v prizivovalni ljubeznivi za svoj narod. Lo v mestu ni bilo od slovanške strani nikake prave organizacije še, a izključena je bila vsaka kontrola nečedne vladne zveza s Lahl vseh struj. Tako je bila porazena slovanška okolica od »Italijanskega« mesta z 234 glasovi.

Naš narod je hudo občutil, ta nepriznani uvodec kakor grdo prevvaro in glasno

dajal duška svoji boli. Še istega večera so pa Lahji v mestu proslavljali svojega mnogo nad okolice z razpisno razsvetljavo, ki je jasno pokazala, kako je bilo že vse pred pripravljeno, koliko sredstev je bilo za te volitive na razpolago in kako so vladni zastopniki v vsem soglašali, da je celo namestniški svetnik baron Conrad, baje v prisotnosti Rinaldinija vzkliznil, da je to naj-lepši večer, ki ga je doživel! A še istega večera je prišlo v Barkovljah, Sv. Križu in potem tudi drugje po tržaški okolici, da od ločne zavrnitve laških izjav, kar je imelo pravi resni posledice pred sodnijo seveda je za naše trlake.

Iz vsraga tega pa jasno izhaja, da ni nihče ali le malokdo pri volitvah 1. 1897. opazil, sedaj nataknihi prof. Saravali, a da se je našo ljudstvo z vse odločenostjo uprlo kandidaturi in izvolitvi garibaldina Mauroverja, ker je pravi instinktivno slutilo svojo pogubnost iredentistične politike za svojo zemljo.

PRVI PRIKAZ »FLACIUSA«

U nedeljnom broju »Jutarnjeg lista« izašao je ovaj prikaz »Flaciusa«.

— Od profesora pravnoz fakulteta u Stribodici dra Mije Mirkovića izašla je nedavno vrlo zanimljiva knjizica iz povijesti reformacije našeg zemljaka iz Istre Matije Flacije lirika-Frankovića iz Labina. Flacije je kao mladi otvoza u Niemecku god. 1539. po savjetu svoga ujaka Balde Lupelina u Veneciji da upozna pravu kršćansku vjeru, te je odmah pristupio protestantizmu, za koji se je borio koji usmeno toll pliseno u bezbroj knjiga sve do konca svog života. Knjiga je izašla kod Hrvatske naklade a pisac u predgovoru spominje da je imala izdati u Društvu hrvatskih književnika, gdje je ali po savjetu predsjednika dra Pančeva odbijena. — U poglavlju književnost spominje pisac što se je do sada pisalo o Vlačiću kod naših i poglavito u Niemeckoj, te istice naročito najnovije djelo u njemu od Günter Moldaneca, Stuttgart, 1926. Kod nas se je do sada o Vlačiću razmierno još malo pisalo, pa je zato Mirkovićevo rasprava tim zanimljivija i važnija. Vlačićev rad i životopis opisao je autor detaljno poslije odlaska u Niemecku, dok se o njemu do odlaska u Niemecku vrlo malo znade. Mladi Flacije prošao je u Niemeckoj sveučilišne nauke, naučio grčki i hebrejski, postao je sveučilišni profesor te vrhovni vjerski superintendant, općio je lično s Luteroom, koji mu je bio i na svadbi, polemizirao sa Melanchtonom o istočnoj grijehu i s mnogim odličnim protestantskim teolozima, borio se protiv katolicizma i katoličanstva, tražio i imao veze sa carom Karolom I. i mnogim niemeckim knezovima i gradovima po cijeloj Germaniji, sve u dubokoj vjeri za čistu nauku Luteraovu, koju je branio sve do svoje smrti god. 1575. On i njegova obitelji bili su izvršni mnogim progonoima, trpio je mnogo materijalno, ali nije nikada htio popustiti od svog teološkog uvjerenja, od kojega je konačno i stradao. U tim teškim duševnim i materijalnim prilikama ipak je dospio da napiše veliki broj polemičkih spisa a naročito crkvenu povijest cijelu enciklopediju Magdeburške Centurije. Kao Hrvat iz Istre poznavao je dobro i glagolicu i ćirilicu te je pomislilo da stvoru u Regensburgu posebnu akademiju gdje bi se učilo i hrvatski i prevodila biblija na hrvatski i osnovala hrvatska tiskara. Došao je i u vezu s našim reformatorima u Urachu i Tübingenu, te se je onenitio smatralo da je najpodesnija ličnost za prevodjenje sv. pisma na hrvatski. Do toga ali nije došlo jer su za vojvodu Kristof Wirtembergerski i Ivan Ungnad odbili iz vjerskih razloga, a t. zv. Flacijanzima. Tako nisu zažilože sudjelovali kod hrvatske tiskare dva odlična stručnjaka Hrvata Flacije i drugi Istranin Carbilus (Grbac, Grbić), koji je bio i to vrijeme profesor grčkog jezika na sveučilištu u Tübingenu. Posebno poglavlje dodao je pisac o hrvatskom protestantizmu, t. j. o našim reformacijskim medijima Hrvatalma. Na tom polju su radili Kukuljević, Kostrenčić, Bučar, Murko i u najnovije vrijeme Elizabeta Tarszy (Debrocni 1929), koji su svi o Flaciju razmjerio malo napisali. Jedini je Laszowski napisao posebnu monografiju o Flaciju (1909.) u obliku jednog predavanja, gdje nije naravno mogao iznijeti sav njegov rad na polju protestantske ideologije.

Radnja M. Mirkovića je svakako vrlo zanimljivi i lijepi priloz poznavanja ličnosti Flacije te reformacije mediju Hrvatalma, koja je ako i vrlo kratko vrijeme trajala, ostavila ipak značenje i lijepe književne i kulturne tragove u našoj historiji, makar da se to stanovalice strane, ne vjeruje, prilično osporava. Dr. B.

* »Flaciua« stoji 20.— Din. a može se naručiti preko naše uprave ili direktno kod izdavača: Hrvatska naklada, Zagreb, Bogovićevo 1. VII. Knjiga običaje 220 stranica, a dijeli se na ova poglavlja: Predgovor. Književnost. Uvod. Vlačić na prolomu viekova. Hrvatski mikrokozam. Vlačićeva životna sudbina. Vlačićovo djelo. Vlačićev karakter. O protestantizmu, naročito hrvatskom.

NIKOLA ŽIC O MATI BALOTI

U Zagrebačkoj »Hrv. Strazi« od 17 pr. mi objavio je prof. Nikola Žic opširan i topao prikaz Balotine zbirke pjesama.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

MATKO MANDIĆ

U predzadnjem broju našega lista javili smo da je izašla monografija o Matku Mandiću, koju je napisao naš istarski književnik Viktor Car Emin. U ovoj monografiji, na 54 stranice nije autor iskliesao detaljni lik velikog istarskog rodoljuba i pregaoca niti ga je postavio u zapanjujući okvir, već je bacio »baram nekoliko svjetla« iz pobude rodoljublja i pravednosti prema čovjeku, koji se 45 godina stvarno borio za nacionalna, kulturna i socijalna prava Hrvata i Slovenaca u Istri i Trstu. Car Emin želi da ovim prikazom potakne druge, koji bi sakupili sve podatke, proučili Mandićev život i tadašnje prilike pa da izreknu »svoj konačni sud o čovjeku, bez kojega se naš predratni narodni pokret u Istri ne može ni zamisliti«.

Ipak će i ova knjižica starijim generacijama osvježiti uspomene na njihovog poštovatelja i neustrašivog borca, a mladima podati pojam vrijednosti Mandićevog rada i napora. U illepo ruho odajevano ovo značajno djelo, crpljeno po podacima iz »Naše Sloge« i po vlastitom autorovom doživljaju u političkom i književnom radu, prikazuje osnovna obilježja ličnosti novinara i političara Istarskog trolista, narodnog zastupnika profesora Matka Mandića i njegov je lik osvjetljen takovim svjetlom, koje daje mogućnosti da se zalista divimo i dičimo ovim našim zemljakom.

Matko Mandić ostavija profesorsko mjesto, koje je tekao dobio u Zagrebu i veselo hrlu u Trst da preuzme uredništvo »Naše Sloge« uz honorar od 20 forinta mjesečno, koji se kroz decenije njegovog urednikovanja ne povisuje. List uređuje u maloj sobici na grubom neobrađenom stolu u via Torrenete. Godine 1905 ne može da iz Trsta dođe na kongres slavenskih novinara u Opatiju, jer nema novaca za put, ima svega u svom gospodskom džepu jednu krunu, a preko 20 godina uređuje »Našu Sloge«. Umire kao puki siromah, ne ostavija od materijalnih dobara nikome ništa; jer ništa nema. Istarski je narod siromašan i njegov vođa Mandić u siromašju se bori i radi. Jer je znao da ovakav, ali nezavisan može koristiti svome narodu. Materijalno ga blagostanje ne privlači. Odbija nakanu tršćanskog biskupa Niemeckom Nagla, da ga imenuje kastavskim dekanom samo da ga time ukloni sa političkog terena. Siromašan, dakle, ali jak, oštar, prikosan, neustrašiv korenike, bez taktiziranja, u borbu u januaru 1883. Otvoreno stupa u borbu u januaru 1883. I još je proglas »Hrvatskom narodu u Istri i svim njegovim neprijateljima.« Pretstavija se neprijateljima otvoreno. Kod neprijatelja je bio najomraženiji »pre-Mandić«, jer je najodvažniji. Ta neustrašivost oštrina i energičnost sina dosada mirnog »šćava« peče neprijatelje. Mora često da radi svog oštrog stava u listu i na zborovima odgovara pred poročnicima, osporavaju mu mandata u istarskom saboru, imauliraju u Pazinu, Bovcu, Lonjeru i drugdje, ali on poslije toga još nije prijetil, Lupa po svima, koji zatiru naš narod, koji stoje na putu njegovom nacionalnom preporodu. Oštro njegovo pero ne šteti nikoga, od seoskih podprepnica pa do prvaka, od žandara, kotarskog pretstojnika pa do ministra.

Premada svećenik ne šteti ni crkvena lica. Lovranskom župniku opadniku dovikuje: »Mi smo šutili, no kad se prepuni čaša, jao onomu, na koga se izljuje. A za biskupa Flappa u Poreču govori: »Kako biskup nama, tako i mi njemu! Sve po onoj našoj: zub za zub!« A onaj odgovor zastupniku Fragaletomu u saboru 1889, koji mu je predbacio da pu-

Matko Mandić

tem »Naše Sloge« sije u Istri nemir i neslogu te da bunil seljaštvo protiv gospode. »Ako misli da slijem nemir i bunim seljaštvo time što ga usmeno i tiskom bodrim na rad, marljivost i štednju, što ga učim da štuje tuđe, a odlučno pita i zahtjeva ono, što ga ide po pravici« po zakonu, tada uvjeravam predgovornika g. Fragaletoma, da ću i u budućem ovom smislu slijati u pokrajini nemir i neslogu i bunili seljaštvo protiv gospode, pa bilo ko časnom zastupniku pravo ili ne. Što se tiče želje Fragaletomove, da se Mandić prebrati i poboljša, on odgovara: »... svečano obećavam da ću i u budućem stupati dosadašnjom stazom, uvijek u slozi i sporazumku sa svojim drugovima i prijateljima, a ustreba li, udarit ću još žošće i bezobzirnije na one, koji nam nijeku našu prava i zatiru naše narodne svetinje.«

Pravilno je u ovoj monografiji karakterizirao Mandića autor ovim riječima: U duš njegovoj spajalo se s mekošom čud, ljupkošću srca, blagošću i domoljubnošću — željeo i ocjel. Dobra je bila Mandićeva narav, ali značaj njegov nije bio samo kristalno sjajetao, već i gvozden, volja čelino neslomiva, energija sina, koja nije poznavala kompromisa ni popustljivosti.

Mnogo je zanimivih detalja iznio Car u ovoj knjižici o Matku Mandiću. Sve se to vrlo lako čita, jer je napisano živo, od srca i vještini perom. Nema teoretičniziranja ni razglabavanja o ispravnosti Mandićevog rada ili obratno već citirajući se datimama pojedinih sličica iz Mandićevog rada, da nam ga predoči po njegovim postupcima.

Mandić je umro 11 dana prije nego što je Italija ušla u rat. Bojao se za sudbinu svoje Istre. Nije je vidio. Želio je da bude pokopan u ovom Rukavcu ili u Kastvu. Dne 2. jula 1922 njegov brat dr. Fran Mandić i nećak dr. Fran Brnić ispunili su mu tu želju. Njegove kosti prenesene su iz Trsta u Kastav — Baram kutić njegove Istre za njegove kosti.

Pisati o Mandiću ne znači samo sjećanje na prošlost, na minule borbe, na metode tadašnjeg rada već se po njegovom neumornom i besprimjernom radu, po njegovim bitnim svojstvima novinara, političara i vodje označuje jedan simbol, vjera u prošlost i putokaz za narodni rad drugima.

Knjižica od Cara Emina pod nazivom: »Matko Mandić, osvrt na njegov život i rad« — može se naručiti i u upravi našeg lista uz cijenu od 10 dinara. Mi je preporučamo svim našim emigrantima, a naročito mladima, da se upoznajaju sa našim prvacima iz nedavne prošlosti.

RAD OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA I. T. G. U BEOGRADU

Beograd, 30 maja 1938. U posljednje vrijeme zapaženo je, da se rad ove sekcije sve više aktivizira i da je pokrenuta akcija za sprovođenje jednog odlikasipog omladinskog pokreta naša i puno i jednodušno priznanje svih članova. Ovo se naročito zapaža kod predavanja, »usmenih novina« i sastanaka, koji se održavaju svake subote. Omladinima i omladinkama se pruža prilika, da sudjeluju u radu sekcije i da se upoznajaju sa svim kulturnim, političkim, socijalnim i društvenim pitanjima koja se odnose na Juv. Krajinu. Nije potrebno ovdje posebno naglašavati značenje i funkciju omladinskih sekcija, jer je to više navrata napomenuto u našem glasilu »Istra«. — Omladina danas u emigrantskom pokretu zauzimate svoje određeno mjesto, koje njoj po logici razvoja pripada i ona će sakupljena i povezana, pridolijeti svoj udio za ostvarenje zajedničkih težnja.

Hoću samo jedno napomenuti. Jedan efikasan rad iziskuje sveukupnu saradnju svih članova, povezanost i objeđivanje u jedinstvenoj sekciji sprovajdanje istoga. Eventualne neuspjehe, koji proizlaze od momentanih zastoja treba čim prije ukloniti. Isto tako potrebno je, da se temeljito likvidira pitanje sabotera, t. j. onih mrčnih, tajnovitih i destruktivnih elemenata, kojima nije u interesu, da se rad ove sekcije razvija u jednom pozitivnom pravcu. Napominjem naročito one (ili one?) koji za vrijeme dok su društvene prošlosti prazne, kidaju sa »židnih novina« pojedine članke i karikature i misle, da su učinili »junačko djelo« i razbili jedinstvenost sekcije. Nadamo se, da će im ove iluzije izbiti iz glave čijenjenica: da se omladina sakupljena u ovoj sekciji ne daje zavaravati nikakvim tendencioznim podvalama.

Sekcija je već počela da sprovajda u djelo najvažnije pitanje, a to je pitanje uspostavljanja kontakta sa omladincima i omladinkama iz Čukarlice i prikupljanju drugova radnika na našim zajedničkim sastancima. Do sada je primijećeno izvjesno slabo interesovanje istih za rad sekcije. Možda ovo proizlazi iz neobavještenosti, ili možda radi toga što je njima uslijed udjelovanja u karice onemogućeno posjećivanje naših sastanaka? Svakako bilo bi potrebno, da upravni odbor pronađe jedno rješenje, kako bi se i ove omladince privuklo u naše redove i dalo im prilike, da aktivno sudjeluju u našem radu. Bilo bi dobro, da se jedanput mjesečno priredi omladinski sastanak na Čukarlici, sa biranim programom, predavanjem, recitacijama, diskusijama itd. i što češći zajednički izleti mnogo bi pridolijeli međusobnoj povezanosti i upoznavanju.

O samom radu sekcije treba napomenuti, da unutar ove sekcije postoje i dve potsekcije: pjevačka, glazbena i šaha, a u vidu je osnutak ping-pong sekcije.

Za šah sekciju zapaženo je prilično slabo interesovanje i osim nekolicine omladinaca koji se bave igrom šaha, ova je sekcija stalno u opadanju. Za pojačati interes, trebalo bi (po predlogu pročelnika Furlana) prirediti prvenstveni turnir »a« određenim nagradama, za prvo plasirane igrače.

Izleti se održavaju gotovo svake nedjelje i u koliko na njima nema pravog emigrantsko-omladinskog raspoloženja trebalo bi, da se to postigne. Učesnici na izletima moraju se osjećati kao članovi jedne emigrantske organizacije, koja je cjelovita i gdje se ne može niko bezrazložno opredjeljivati ni na jednu stranu. Još primjer bio je izlet u Zemun. Na ovom izletu naročito je upala u oči podvoljenost u pogledu shvaćanja pojma »izlet«. Izlet se ne priređuje zato, da se luta od gostione do gostione. Nista ne opravdava ovaj izlet čijenjenica, da je vlasnik gostionice »Vukovik, Istranin itd. Zato ona podvoljenost, razočaranje i nepogodvanje nekolicine članova imade i svoje puno opravdanje.

Mnogo uspjehli izlet bio je na Avnulu, koji je priređen 23. maja i gdje se u pogledu drugarstog, omladinskog i emigrantskog raspoloženja nije moglo ništa prigovoriti. I ako u prilično malom broju učesnici su ponijeli najljepše dojmove sa ovog izleta. Vidik sa Avne bio je naročito krasan vrijeme sunčano i vedro i pošto uspon nije iziskivao naročiti napor, bili su izletnici svjež i odmoreni.

U svakom pogledu učimo se na iskustvima. Zato ćemo znati izbričati sve loše pojave u potpunosti ili sa dobrima. Tako će i broj članova stalno rasti, a s tim mi postati će naša sekcija sposobna za vršenje svoje funkcije.

Na omladini stoji da li hoće saradivati u radu sekcije i to ne samo kao pasivni posmatrač, već kao aktivni član. Svi smo dužni da pridonosimo svoj udio za ostvarenje naše bolje budućnosti. Omladinci i omladinke učlanjene u svojim omladinskim sekcijama danas ureststavljaju jedinstvo koje ima svoj kulturni, društveni i socijalni značaj. Pjevačka sekcija je najaktivnija i o njoj ćemo uskoro nakajati jedan opširniji izvještaj.

I. B.

»OBZOR« O PJESMAMA MATE BALOTE

U »Obzoru« od 2 pr. mi, čitamo slijedeći prikaz o zbirci pjesama Mate Balote »Dragi kamen«:

Pjesme Mate Balote »Dragi kamen« spjevane su u čakavštini i to u onoj iznastarskoj čakavštini, kojom govori priprosti puk. Oživljavanje naše regionalne (čakavske i kajkavske) lirike, imade ne samo drag, zvonkost i priprostost ili starijskih narječja, već i duboko nacionalno i socijalno značenje, jer time uskršnjemo jezik naših starih hrvatskih knjizica (u čakavskom narječju je napisana Marulićeva »Judita«) i jezik našeg priprostog puka, kojeg je on sačuvaov u jednoj varijanti do dana današnjega.

Mate Balota je bard tog istarskog puka, jedan samorodan i sirov talenat, koji je izrastao iz krvi onoga puka iz njegove suze i radosti iz krša one zemlje iz šumota onog plavetnog i slijeg mora.

On se pojavio snažno i iskonski izmedju svog potlačenog puka, on poput Petra Bezruca, sveleže čestkog brata iz čestisnih činika, bodri svoj narod u diaspori, klešću iz kamena likove svojeg oca i majke, svojih ljudi i svoga krša, oplakivajući ga elegijski i oživljujući ga nadom na borbu i uskrs starih prava.

NOVI BROJ »MALOG ISTRANINA«

Izašao je br. 9 i 10 »Malog Istranina« sa slijedećim sadržajem: Naša učiteljica (Ernest Radetić), Mali Istranin (Viktor Car Emin), Umjetnikova is-povijest (Radoslav Kovač), Sparoge (Prikodra žan), U rano proljeće (Milan Barišić), Svijetlo krijesnica (Bogumil Toni), Filip Mačekovski (Ljubo Brgić), Bosiljak (Prikodra žan), Slavuj u lugu (Rikard Katalinić Jeretov), Odvažnost i velikuodnost (Ljubo Brgić), Kosci (Bogumil Toni), Plava livada, Boje na Jadranu, Redom (šime Fučić). Našli mladi saradnici (priloz omladine), Zanimljivosti, Klok i Jožić, Priroda, Iz stranih zemalja, Filatelija, Zdravlje, Jurićev kutić, Dječje novine, Razno, Zagonetke.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12.

Ljudi lako zaboravljaju

na sitne dugove. Ne sjeete se, da često zavisi sudbina nekog lista baš od tih malih potraživanja. — Nekoliko stotina dužnika koji se sjeete i plate svoj dug, od desetak, dvadesetak dinara, mogu spasiti ili podići list koji ovisi od svojih pretplatnika.

IZ ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA

Nedavno se uprava kluba obratila preko našeg lista »Istra«, a djelomično izravno na naša emigrantska udruženja i vidjenije emigrante s molbom da sad pri koncu školske godine prema mogućnostima pomognu one članove kluba koji će poći na ispite, a i inače sve ostale koji se nalaze u vrlo teškom materijalnom položaju.

Do sada smo, što preko naslova »za naše akademikare« preko lista »Istra«, a što izravno na klub, dobili sljedeće pripomoći:

Gg. Rikard Katalinić Jeretov 50.— Din. V. Car Emin 50.— Din. Peruško Tone 50.— Din. Društvo »Istra-Trst-Gorica«, Subotica-2000.— Din. Društvo »Gortan-Bazovića«, Sarajevo 250.— Din. Društvo »Boča«, Ljubljana 100.— Din i Društvo »Istra«, Zagreb 1000.— Din i pojedincima uplatila upisne takse.

Plemenitim darovateljima izrazujemo i ovim putem našu najtopliju i najiskreniju zahvalnost. Odbor.

UPOZORENJE EMIGRANTIMA KOJI SE ŽENE S JUGOSLAVNSKIM DRŽAVLJANKAMA

Državljanke Kraljevine Jugoslavije gubi jugoslavensko državljanstvo ako se uda za stranog državljanina. Ima slučajeva da su se emigranti oženili za jugoslavenske državljanke i ne znajući za taj zakon bili su neugodno iznenađeni kada je od žene traženo da mora imati dozvolu uposlenja ako želi da radi. Ima slučajeva da je žena izgubila i posao na kojem je do tada bila kao jugosl. državljanica do udaje.

Zakon međutim predviđa da jugoslavenska državljanke mogu prigodom udaje za stranog državljanina zadržati svoje državljanstvo. Član 29 Zakona o državljanstvu glasi:

Udajom za stranog državljanina, državljanke Kraljevine Jugoslavije gubi državljanstvo izuzev slučajeva, da po propisima zakona muževljeve otadžbine nije stekla njegovo državljanstvo ili ako je pridržala državljanstvo Kraljevine bračnim ugovorom, ili u nedostatku toga, ako je prilikom sklapanja braka dala takovu izjavu.

Prema tome je dovoljno je sa prilikom sklapanja braka izjavi svećeniku da žena želi zadržati jugoslavensko državljanstvo. Na taj način ne postaje žena našeg emigranta talijanskom državljanicom i zadržava sva prava boravka i uposlenja kao i do udaje. Time se izbjegava neugodnostima i nepotrebnim troškovima oko traženja dozvole boravka i uposlenja za ženu.

NOVO AKADEMSKO EMIGRANTSKO DRUŠTVO

Ljubljana, 28. maja 1938. — Na univerzi kralja Aleksandra I. v Ljubljani se je u sredo 26 V. vršil pod okriljem univerzitetnega senata ustanovni občni zbor »A. D. Doberdoba«, katerega namen je, zbirati vse akademike-emigrante, kajti tehi le na naši univerzi 270, ki so bodisi sami bodisi njihovi stariši morali zapustiti svojo rodno zemljo v Juljski Kraljini in na Koroskem.

Oh precejšnji udeležbi akademikov-emigranov in zastopnikov raznih akademskih društev po otvorbni g. Turka Radovana, ki je v svojem govoru orisal zgodovino i. 1930 ustanovitvenega »Kluba jugoslovenskih primorskih akademikov« in njegav razpust v mesecu februarju ter s tem udeležili potrebo po novi emigrantski akademski organizaciji izvoljen sledeči upravni odbor:

Simušić Gabriel, predsednik, ostali odbor pa: Bačić Ksenija, Zerjal Mini, Pavlović Meri, Lemut Janez, Gasperšič Danil, Petrič Bojan in Keršič Belizar.

Naloga ustanovitvenega društva bo organizirati vseh 270 akademikov-emigranov in jih s tem zainteresirati, da se pogledajo v skedeji manjšinski problem naših bratov onkraj meja, poleg tega na vršitev socialne službe za omiljenje težkega materijalnega položaja i zlasti onih akademikov — in takih je dovolj — ki so ločeni od svojece ter s tem navezani samo na sebe.

LIČNE VIJESTI

Riješenosti Ministarstva pravde od 19. maja 1938 br. 51233 postavljene je od Državno tužništvo u Karlovcu za arhivsko pripravništvo Herman Gantar, zvanilnik Državnog tužništva u Sušaku. Bio je više godina tajnik Društva »Istra« u Sušaku, čestitamo!

ZAHVALA

Prigodom smrti svoga oca u Linduru primio sam od raznih prijatelja i znanaica sažalnice, pa ovim putem zahvaljujem svima koji su mi u toj tužnoj prilici izrazili sažaljenje.

Zagreb, 1. juna 1938. **Dinko Brumić**

ZA DUHOVE

15

45.300-1104
Za lijepe dane najjeftinije i najpodesnije dječje platnane cipelice sa gumenim dnom. Veličina 27-34 Din 19.—, br. 35-42 Din 25.— Muške Din 29.— Izrađujemo ih u bijeloj, sivoj i drap boji.

49

63995-1192
Za odmor nogu elegantne, lake i udobne cipelice od bijelog i drap lamenoz platna.

79

2967-44801
Muške sandale izrađene od jakog boksa sa prevorazrednim kožnim dnom. Ukusno su bošene, i daju nozi svu udobnost i prozračnost.

19

40891-7063
Dječje sandalice od platna sa elastičnim dnom i špankom preko rista. Od br. 27-30 Din 35.—, br. 31-34 Din 29.—

59

3185-56151
Za sparnje ljetne dane najbolje su ove ukusne, elegantne i praktične sandalice na remen, sa kožnim dnom i niskom potpeticom. Izrađujemo ih u bijeloj, plavoj i crvenoj boji.

99

9837-8642
Nosi model. Elegantnom gospodinu uz proljetno odijelo ove fine cipele u drap-smedjoj kombinaciji.

45

2781-08862
Ove sandale od jake kože sa kožnim dnom najbolja su dječja obuća za proljeće. Br. 27-30 Din 49.—, br. 31 do 34 Din 59.—, br. 35-38 Din 79.— Muške Din 99.—

59

5495-14176
Lake i udobne sandalice u crvenoj, plavoj i bijeloj boji na vezanje sa niskom potpeticom.

129

3339-14699
Muške polucipele na ram šitrene, izrađene od finog nubuka, veoma prozračne, sa bušenim ukrasom i kožnim dnom.

29

23425-2265
Udobne cipele od jakog engleskog platna, sa gumenim dnom i niskom potpeticom na španku. Praktične za rad u kuci i dvorištu. Izrađujemo ih u bijeloj, sivoj i drap boji.

3

SELCE 3.—, 4.—, 5.—
Pružite djeci udobnost — Zenske soknice od finog, ljeti ne morate stezati kupite im soknice! Ove mako-pamuka u bijeloj i ostalim lijepim bojama, sa šarenom jama, i sa jednobojsnom krag-nom.

4

HAVAJKE 4.—
Zenske soknice od finog, ljeti ne morate stezati kupite im soknice! Ove mako-pamuka u bijeloj i ostalim lijepim bojama, sa šarenom jama, i sa jednobojsnom krag-nom.

9

JADRAN 9.—
Ljeti ne morate stezati kupite im soknice! Ove mako-pamuka u bijeloj i ostalim lijepim bojama, sa šarenom jama, i sa jednobojsnom krag-nom.

49

60695-2189
Elegantne dame neće naći ljepše cipelice uz svoju plizanju. Izrađena je od šarenog platna i pristaje uz svaku plizanju.

CLANSKI SASTANAK OMLADINSKE SEKCIJE U BEOGRADU

»Omladinska sekcija« Udruženja »S. T. G.« u Beogradu priredjuje u subotu, dne 4 juna članski sastanak sa predavanjem. Predavanje će održati predsjednik Saveza, g. Dr. Ivan, M. Čok. Pozivaju se svi omladinke, da od ovom sastanku u što većem broju prisustvuju. Početak u 8 sati na večer. **ODBOR.**

POROKA

Dne 25 maja sta se poročila u Ljubljani naš istrski rojak g. dr. Jože Deklova, podpredsednik Saveza, bivši deželni predsjednik Delavskega prosvetnega in podporničnoma delavca v našem pokretu, in gospodinja Francka Avšičeva, poštna uradnica iz Kleč pri Ljubljani. Pri poročnem obredu, ki je bil opraviljen na slavnostnem načinu v frančiškanski cerkvi, sta bila kot pričci g. dr. Josip Prodan, tudi naš rojak iz Istre, ter nevestin brat g. Ivan Avšič, trgovac iz Ljubljane. Novoporočencima prav iskreno čestitamo ter jima želimo iz srca obilo sreće na skupni življenjski poti!

VJENČANJE

U subotu 28. maja vjenčala se u Tivtu gdjica Lucy Baselj sa g. Božidarom Vrančić, poručnikom bojnog broda, Kurnovali su gg. Bogomir Gršinić, direktor Jadranske Plovidbe d. d. u Sušaku i Ivan Vrančić, tajnik Gradske štendionice u Ljubljani. Otac gdjice Lucy je g. Josip Bazeli ugledni trgovac u Tivtu i poznati javni radnik u Pulli. On je svojedobno uzimao vidnog učesća u nacionalnom pokretu u Pulli. Mladencima srdačno čestitamo i želimo dug i srećan život.

NAŠI POKOJNIKI

† **IVAN FATUR.**
V Mariboru smo prošlo nedeljo pokopali Ivana Faturu iz Zagorja pri Sv. Petru na Krasu. Dolgo let je bil uslužben kot vratar na železniški postaji. Sam pogreb je pričal, kako je bil med našimi emigranti priljubljen saj se za je udeležilo nad tisoč ljudi, položili su mu na zadnji poti šest kranjskih vencev in železničarsko društvo mu je zanelo nekaj žalostnik. Vzgrojil je tri sinove, vse v narodnem duhu. Sožalje!

† **MATEVŽ KETE.**
V Kralju je umrl pretečeni teden strážnik Matevž Kete. Po rodu je bil iz Budanj v Vipavski dolini. Na pogreb je prilo mlogo naših rojakov in pevc društva Sloze so zaneli nad krobom nekaj žalostnik. — Sožalje!

SMRT EMIGRANTA V BANJALUKI

Pred dnevi je umrl v Banjaluki 36-letni Albin Poljšak, doma iz Erzolja v Vipavski dolini. Daleč okrog domačega kraja je bil znan kot izvrstnen harmonikar in ni bilo skoraj poroke in ne nabora, da ne bi pok. Albin sočeloval s svojo harmoniko, v zadnjem času se je tudi preživljal le s harmoniko. Bil je član naših kakor tudi mnogih drugih organizacij. Sožalje!

IZ UPRAVE

JARDAS STANKO. — Bijela B. K. — Vaša preplatila je podmirena do konca godine 1936. Dugujete nam preina tome za prošlu godinu 1937 i za tekuću godinu.

NAROČNIKI

Tej številki smo priložili poštne položnice in prosimo vse, ki še nisu plaćali dolžne naročnine, da bi se jih poslužili in poravnali svoji dolg.

Tisti, ki so že plaćali naročnino, naj položnicu prihranijo za drugič. Apeliramo na vse naročnike, da bi izvršili svojo dolžnost! Približava se konec prvega polletja in mnogi se nisu poravnali svojega starega dolga. Prosimo, da bi to čim prej storili!

IZ AMERIKE

Naša poštenjara za Ameriku g. Mary Vidošić promijenila je svoju adresu koja je sada ovakova:

Mary Vidošić, 349 Webster Ave., Jersey City H., N. J. USA

Molimo cij. preplatnika iz Amerike da svoje oči promjenju usedi do znanja. Putem naše poštenjares g. M. Vidošić primili smo 2 dolara kao pedagoški preplatila za g. Augusta Letšica, P. O. Box 194, Fort Reading, N. J. — Gornja svola je za godinu 1937.

»Istra« izlazi svake tjedne u petak. — Broj otkovnog računa 30.789. — Pretplatila: za cijelu godinu 48.— din., za pola godine 24.— din.; za izuzetno ubrostrano, za Ameriku i Gornju Istru godinu, 60.— din. — Za upravitelja odgovara: Ivan Stanković, 22. — Za uredničke odgovore: Ivan Stanković, 22. — Za izdavača: Konrad »Istra«, Masarykova 28a, li. broj telefon 67-66. — Za distribuciju odgovara: Rudolf Poljanović, Zagreb, ulica sv. Ilije ulica 48. III. kat. — Tisak: Štetačnica Jugoslovenske štampa u Zagrebu, Masarykova ulica broj 28. — Za štitara odgovara: Rudolf Poljanović, Zagreb, ulica sv. Ilije.